

Research Paper

Explaining the pattern of sustainable urban regeneration with an emphasis on social innovation

Bayazid sharifi*: PhD student in Geography and Urban Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Lotfali Kozegar Kaleji: Associate Professor, Department of Human Geography, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Mohammad Taghi Razaviyan: Professor, Department of Human Geography, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Received: 2023/03/09 PP 1-18 Accepted: 2023/04/17

Abstract

In the current solution, the environmental, social and economic challenges in the ineffective neighborhoods of big cities seem very impressive. These neighborhoods are excellent laboratories for testing integrated regeneration strategies with a place-oriented and people-oriented approach. Unfortunately, until now, the various approaches of urban regeneration in the country have been unable to solve the problems of these areas to some extent. The capacity to face these phenomena requires welfare models based on the ideas of social innovation, participation and the central role of public space. The most important goal of social innovation is to provide the most important needs of society; needs that traditional methods are largely unable to handle; Rather, it is the empowerment of groups and individuals and the desire to change social relations; Therefore, social innovation is a way to increase the quality of social services and a method that creates at least equal income, if not better, despite significant budget limitations. In fact, social innovation is an innovative solution to solve problems in inefficient urban neighborhoods, and it is more effective, more efficient and more sustainable than previous solutions, and it creates value and benefits for the whole society instead of the individual. The purpose of this research is to develop a theory that explains the sustainable regeneration of ineffective urban areas and neighborhoods with the approach of social innovation. The current research is fundamental and exploratory in terms of purpose. The ruling paradigm of this research is interpretivism. The research approach is qualitative and documentary and library studies have been used to collect data. The theory of urban regeneration in the light of social innovation has been examined at three levels. The first level includes dimensions of urban regeneration (economic, social, environmental, physical, governmental). The second level are the features of social innovation (sustainability, cooperation, social relations, social cohesion, scalability, networks, management) which act as a transfer power and catalyst in urban regeneration and cause regeneration. A sustainable city will be fully realized. The third level is the positive consequences that are created as a result of the urban regeneration process based on social innovation in the target areas (increasing the quality of life, meeting human needs, empowerment). Taking advantage of the transformative power of social innovation as a participatory mechanism and its potential for change in specific institutional, political, socio-economic and cultural contexts in urban neighborhoods can open windows for democratic dialogue and shared perspectives with citizens and civil associations to create innovative solutions. to meet the needs of the people of the neighborhood. Social innovation appears as a suitable goal for a diverse and inclusive city, it strengthens the economy, and by diversifying the ecosystem of activities, it brings the dysfunctional neighborhoods of a city back to life and leads to solving the inequality in spatial and social distribution. damages and problems and leads to the realization of neighborhood development. Based on this, the goal of sustainable urban regeneration with a social innovation approach is to create socio-spatial changes in the existing context of the neighborhood and to improve social relations between individuals, groups and power relations in the planning process.

Keywords: Sustainable urban regeneration, Neighborhood development, inefficient neighborhoods, social innovation.

Citation: Bakhshizadeh, A., Abdollahzadeh Taraf, A., Monjazi, N m (2023): **An Analysis on the Reading of Resilient Communities Against the Earthquake Crisis (Case Study: Tabriz Metropolis).** Journal of Urban Environmental Planning and Development, Vol 3, No 11, PP 1-18.

© The Author(s) **Publisher:** Islamic Azad University of Shiraz

DOI: 10.30495/JUEPD.2023.1981983.1162

DOR:

* **Corresponding author:** bayazid sharifi, **Email:** b.sharifi1989@yahoo.com, **Tel:** +989142828083

Extended Abstract

Introduction:

Currently, the environmental, social and economic challenges in the ineffective neighborhoods of big cities seem very impressive. These neighborhoods are excellent laboratories for testing integrated regeneration strategies with a place-oriented and people-oriented approach. Unfortunately, until now, the various approaches of urban regeneration in the country have been unable to solve the problems of these areas to some extent. The capacity to face these phenomena requires welfare models based on the ideas of social innovation, participation and the central role of public space. The most important goal of social innovation is to provide the most important needs of society; needs that traditional methods are largely unable to handle; Rather, it is the empowerment of groups and individuals and the desire to change social relations; Therefore, social innovation is a way to increase the quality of social services and a method that creates at least equal income, if not better, despite significant budget limitations. Urban regeneration can be considered a comprehensive policy with conflicting stakeholders, consisting of different strategies, based on geographic-spatial bases and a path towards sustainable development, which, by carefully studying its theoretical elements, derives a practical and efficient model. It becomes possible on the structure and fabric of society. Social innovation has not been paid attention to in the sustainable urban regeneration of inefficient urban areas and neighborhoods of the country, especially in the metropolis of Tehran. While the approach of social innovation as a strong driving engine can help in the realization of sustainable urban regeneration of inefficient neighborhoods in the country and especially big cities. Therefore, the aim of this research is to present a theory that can explain the sustainable regeneration of inefficient urban areas and neighborhoods with a social innovation approach.

Methodology:

The current research is fundamental and its approach is exploratory. Since it focuses on the analysis of secondary sources, its research method is descriptive-analytical. The data collection method is in accordance with the research approach and based on textual, documentary and basic library studies. The ruling paradigm of the current research is interpretivism. In this research, by examining the theoretical bases and views of thinkers and their experiences related to issues related to sustainable urban regeneration and social innovation, an attempt is made to provide new conceptual elements and frameworks for the realization of sustainable regeneration from the perspective of social innovation. In ineffective neighborhoods, therefore, this research falls within the scope of qualitative-documentary research.

Results and discussion:

Based on the analysis of selected sources, the characteristics of social innovation in urban regeneration studies have been identified and analyzed and using the characteristics of social innovation (networks, social relations, cooperation, meeting human needs, empowerment, management, quality of life, social cohesion, sustainability and scalability)) urban regeneration becomes more possible. The theory of urban regeneration in the light of social innovation has been examined at three levels. The first level includes the dimensions of urban regeneration (economic, social, environmental, physical, governmental). The second level is the characteristics of social innovation (sustainability, cooperation, social relations, social cohesion, scalability, networks, management), which acts as a transmission power and catalyst in urban regeneration and causes urban regeneration. fully realized in a sustainable manner. The third level is the positive consequences that are created as a result of the urban regeneration process based on social innovation in the target areas (increasing the quality of life, meeting human needs, empowerment). In urban regeneration, solving urban problems is by using powerful endogenous forces in urban areas. In fact, in the latest studies for this purpose, other key elements have been identified in relation to the planning system, which include social cohesion and inclusion, protection and promotion of the historical development of the issue of regeneration, dominant and late. From the point of view, the category of social sustainability.

Therefore, social innovation is considered as the driver of urban transformation. Therefore, social innovations that emerge through social processes are progressive solutions to support and develop the lives of people affected by social challenges such as deprivation, social exclusion, alienation and lack of well-being. Urban regeneration is the transformation of a place where the signs of poverty and the reduction of the quality of life in environmental, physical, social or economic dimensions are seen. Urban regeneration is a breath of new life in a sick society that brings long-term improvement of the quality of life in the neighborhood by providing economic, social and environmental needs in a sustainable manner. In this regard, more attention should be paid to the power of social innovation to achieve sustainable urban regeneration in order to increase the percentage of realization of urban regeneration goals in inefficient urban neighborhoods.

Conclusion:

The integration of some features of social innovation in urban regeneration methods enables a distinct approach to achieve social-spatial transformation in order to realize sustainable territorial development and inclusive development, because it is based on progress instead of progress itself due to its specific characteristics. It focuses on social progress. Participation of citizens and activation of local resources are essential components of urban regeneration. The social innovation approach focuses on the quality of social relationships between individuals and groups, and is particularly focused on creating social relationships that allow disadvantaged socioeconomic groups to participate in production processes that meet their basic needs. The transformative power of social innovation can be highlighted as a participatory mechanism for urban regeneration and its potential to change the specific institutional, political, socio-economic and cultural contexts of urban neighbourhoods. As a result, the full realization of sustainable urban regeneration depends on the use of social innovation and the promotion of this feature in the heart of inefficient urban neighborhoods. Social innovation is a collective effort that involves the participation of civil society actors, public, private and non-profit sector stakeholders to address social challenges through a change mechanism that causes transformation at the micro, medium and macro levels of any social structure. Therefore, social innovation appears as a suitable target for problematic, diverse and inclusive neighborhoods, strengthening the economy and revitalizing dysfunctional urban neighborhoods by diversifying the ecosystem of activities.

تبیین الگوی بازآفرینی شهری پایدار با تأکید بر نوآوری اجتماعی

بایزید شریفی^۱: دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

لطفعلی کوزه‌گر کالجی: دانشیار گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

محمدتقی رضویان: استاد گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۱۸ صص ۱۸-۱ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۲۸

چکیده

در حال حاضر چالش‌های زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی در محله‌های ناکارآمد شهرهای بزرگ، بسیار چشمگیر به نظر می‌رسند. این محلات آزمایشگاه‌های ممتازی برای آزمایش استراتژی‌های یکپارچه بازآفرینی با رویکرد مکان‌محور و مردم‌محور هستند. متأسفانه تاکنون رویکردهای مختلف بازآفرینی شهری در کشور تا حدودی از حل مشکلات این محدوده‌ها عاجز مانده‌اند. ظرفیت رویارویی با این پدیده‌ها مستلزم مدل‌های رفاهی مبتنی بر ایده‌های نوآوری اجتماعی، مشارکت و نقش محوری فضای عمومی است. مهم‌ترین هدف نوآوری اجتماعی، تأمین مهم‌ترین نیازهای جامعه است؛ نیازهایی که روش‌های سنتی، به‌طور وسیع قادر نیست از عهده آنها برآید؛ بلکه صاحب قدرت کردن گروه‌ها و افراد و تمایل برای تغییر روابط اجتماعی است؛ بنابراین نوآوری اجتماعی راهی برای افزایش کیفیت خدمات اجتماعی و روشی که به رغم محدودیت‌های قابل ملاحظه بودجه، درآمد حداقل برابر را در صورتی که بهتر از آن ممکن نباشد، ایجاد می‌کند. نوآوری اجتماعی در حقیقت راهکاری مبتکرانه برای حل مشکلات در محله‌های ناکارآمد شهری است و نسبت به راه‌حل‌های قبلی اثربخش‌تر، کارا تر و پایدارتر است و به جای فرد، برای کل جامعه ارزش و منفعت خلق می‌کند. هدف این پژوهش تدوین نظریه‌ای است که بازآفرینی پایدار محدوده‌ها و محله‌های ناکارآمد شهری را با رویکرد نوآوری اجتماعی تبیین نماید. پژوهش حاضر از نوع بنیادی و از لحاظ هدف، اکتشافی است. پارادایم حاکم بر این پژوهش، تفسیرگرایی است. رویکرد پژوهش، کیفی می‌باشد و از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. نظریه بازآفرینی شهری در پرتو نوآوری اجتماعی در سه سطح بررسی شده است. سطح اول شامل ابعاد بازآفرینی شهری (اقتصادی، اجتماعی، محیطی، کالبدی، حکومتی) می‌باشد. سطح دوم ویژگی‌های نوآوری اجتماعی (پایداری، همکاری، روابط اجتماعی، انسجام اجتماعی، مقیاس‌پذیری، شبکه‌ها، مدیریت) هستند که به عنوان یک قدرت انتقالی و کاتالیزور در بازآفرینی شهری عمل می‌کنند و باعث می‌شوند بازآفرینی شهری پایدار بصورت کامل تحقق پیدا کند. سطح سوم پیامدهای مثبتی هستند که در اثر فرآیند بازآفرینی شهری مبتنی بر نوآوری اجتماعی در محدوده‌های هدف ایجاد می‌شوند (افزایش کیفیت زندگی، تأمین نیازهای انسانی، توانمندسازی). بهره‌مندی از قدرت دگرگون‌کننده نوآوری اجتماعی به‌عنوان مکانیزم مشارکتی و پتانسیل آن برای تغییر در زمینه‌های نهادی، سیاسی، اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی خاص در محلات شهری، می‌تواند پنجره‌هایی را برای گفت‌وگوهای دموکراتیک و دیدگاه‌های مشترک با شهروندان و انجمن‌های مدنی باز کند تا راه‌حل‌های نوآورانه ایجاد کند که نیازهای مردم محله را برآورده کند. نوآوری اجتماعی به عنوان یک هدف مناسب برای یک شهر متنوع و فراگیر ظاهر می‌شود، اقتصاد را تقویت می‌کند و با تنوع‌بخشی به اکوسیستم فعالیت‌ها، محلات ناکارآمد یک شهر را به زندگی باز می‌گرداند و منجر به حل نابرابری در توزیع فضایی و اجتماعی آسیب‌ها و مشکلات شده و به تحقق توسعه محله‌ای می‌انجامد. بر این اساس، هدف بازآفرینی شهری پایدار با رویکرد نوآوری اجتماعی ایجاد تغییرات اجتماعی-فضایی در بافت موجود محله و اصلاح روابط اجتماعی بین افراد، گروه‌ها و روابط قدرت در فرآیند برنامه‌ریزی است.

واژه‌های کلیدی: بازآفرینی شهری، توسعه محله‌ای، محله‌های ناکارآمد شهری، نوآوری اجتماعی.

استناد:

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز

DOI: 10.30495/JUEPD.2023.1981983.1162

DOR:

۱. نویسنده مسئول: بایزید شریفی، پست الکترونیکی: b.sharifi1989@yahoo.com، تلفن: ۰۹۱۴۲۸۲۸۰۸۳

این مقاله برگرفته از رساله نویسنده اول با عنوان (بازآفرینی پایدار محله‌های ناکارآمد شهری با رویکرد نوآوری اجتماعی، مطالعه موردی: محلات منطقه ۱۲ شهر تهران) در دانشگاه شهید بهشتی با راهنمایی دکتر لطفعلی کوزه‌گر کالجی و مشاوره‌ای دکتر محمدتقی رضویان می‌باشد. همچنین نگارندگان از صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور که از رساله حمایت مالی کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌کنند.

مقدمه

مرگ شهرها طی ۲ قرن اخیر، پیش‌بینی شده بود. آنجا که لوئیز مامفورد تأکید می‌کند کلانشهرها، در نهایت خود را خاموش و نابود خواهند کرد و به مرده شهرها تبدیل خواهند شد (mamford, 1938) و یا اسوالد اسپنگلر، توآمان با دیدگاهی بدبینانه، اظهار می‌دارد که در روند قطع رابطه شهر با زمین در جریان توسعه فناوری، شکل‌گیری آسمان‌خراش‌ها و تحول و دگرگونی (شهر_ فرهنگ) به (شهر_ جهان) در نهایت فرهنگ شهری در جریان تحولات و دگردیسی‌های کالبدی و فناوریانه شهری به انحطاط، پیری و فرسودگی خواهد رسید (Spengler, 1933). اما به نظر می‌رسد جریان‌هایی همچون بازآفرینی، احیاء و نوزایی شهری، به دنبال پاسخی به منظور بازگرداندن حیات و پویایی محیطی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مدیریتی به شهرها و پیشگیری از نابودی آنها بوده است. بازآفرینی شهری موفق نتیجه یک نگرش جمعی خواهد بود که از طریق روابط خلاقانه و پایدار بین جامعه، دولت، توسعه دهندگان، دانشگاهی‌ها و متخصصان درگیر در طراحی، ارائه، اداره و نگهداری آن تحقق می‌یابد (lehmann, 2019). بازآفرینی شهری را می‌توان به عنوان یک سیاست فراگیر با دینفعان متعارض، متشکل از استراتژی‌های متفاوت، مبتنی بر زمینه‌های مکان_ جغرافیایی و مسیری به سوی توسعه پایدار دانست که با مطالعه دقیق ارکان نظری آن، استخراج الگوی عملی و کارآمد منطبق بر ساختار و بافت جامعه امکانپذیر می‌گردد (Pourahmad et al, 2023). افزایش تمرکز جمعیت جهان در مناطق شهری، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، هزینه قابل توجهی دارد. مدیران شهری باید مدیریت شهرهای خود را به روش‌های نوآورانه تغییر دهند تا علاوه بر اینکه زیرساخت‌های شهری پذیرای جمعیت آینده باشد، همچنین محله‌های قدیمی و فرسوده نیز توسعه یابند. دستور کار تحول محلی باید به پیچیدگی‌های دائماً در حال تغییر بحران زیست‌محیطی کنونی از جمله تغییرات آب‌وهوایی و همه‌گیری‌های شبه COVID-19 پاسخ دهد. بازآفرینی شهری با رویکرد نوآوری اجتماعی می‌تواند تغییرات گسترده و چالش‌های جدید شهری را حل کند (Piselli, 2022). بر این اساس، در دوران معاصر شهرنشینی، که در آن منابع کاهش می‌یابد و چالش‌ها چند برابر می‌شوند، طرح‌های بازآفرینی شهری باید مزایای متعددی را به همراه داشته باشند و موقعیت‌های برد-برد ایجاد کنند. از یک سو، ابتکارات بازآفرینی نیازمند بازسازی و نوسازی بخش‌های موجود شهر به روش‌هایی برای ایجاد محیط‌های زندگی پایدار، سالم و عادلانه برای کل جامعه شهری است (Tommarchi, 2023) از سوی دیگر، بازآفرینی شهری باید عملکرد شهری را بهبود بخشد تا اقتصاد شهری را فراگیرتر و سبزتر کند و خدمات شهری را مقرون به صرفه‌تر و در دسترس‌تر کند. گفتن این امر آسان‌تر از انجام آن است زیرا طرح‌های بازآفرینی شهری معمولاً در بسیاری از نقاط جهان با چالش‌های جدی روبرو هستند (Abastante, 2022). بازآفرینی شهری برای هدف قرار دادن نیروهای ایجاد کننده ناپایداری، با راه‌اندازی فرآیند حکمروایی شایسته، ابتدا با مشارکت تمامی کنشگران شهری به ایجاد دگرگونی و بسیج منابع اجتماعی_ اقتصادی برای راه‌حل‌های متفاوت می‌پردازد که برآیند آن در بعد کالبدی متجلی می‌شود. این رهیافت که اولویت را به باشندگان شهر و درون‌زایی توسعه می‌دهد، منافاتی با استفاده از سرمایه خطرپذیر و محرک‌های بیرونی ولی پیوند خورنده با اجتماعات محلی و پاسخ‌گو به آنها ندارد. بازآفرینی شهری رادیکال با فرآیند و نه برآیند برنامه‌ریزی آغاز می‌شود و این فرآیند باید از قواعد حکمروایی شایسته برخوردار باشد و برآیند نیز باید با معیارهای توسعه پایدار سازگار باشد (sarafi, 2018). بازآفرینی شهری را می‌باید تأثیرگذارترین رویکرد معاصر در حوزه مرمت و حفاظت شهری به شمار آورد. یکی از مهمترین دلایل این امر، ظرفیت بالای این رویکرد در پرداختن به ابعاد متنوعی از واقعیت شهر است، که تحت دو زیرگروه اصلی ساختارهای کالبدی و اجتماعی قابل طبقه‌بندی است (lotfi, 2011). بازآفرینی شهری فقط با ارتقاء شهروندی فعال از سوی ساکنانی که توانایی جذب منابع محلی را دارند، تقویت می‌شود (Figueiredo et al, 2022). بازآفرینی شهری فرایندی طولانی مدت است که باید به استعدادهای بومی یک مکان پیوند داده شود و باید بجای تمرکز بر ساختار کالبدی شهری (فضای شهری) بر روی روابط اجتماعی شهری (اجتماعات محلی) متمرکز شود. در این چارچوب، ابتکارات اجتماع‌های محلی با الهام از یک رویکرد نوآورانه اجتماعی می‌توانند نقش مهمی در بازآفرینی شهری ایفا کنند؛ آنها را می‌توان فعال کننده و همچنین پیونددهنده در نظر گرفت و بدین معنی نوآوری اجتماعی نیرو محرکه‌ای پیشرو در دستیابی به بازآفرینی شهری پایدار خواهد بود (ostanel, 2017) در سال‌های اخیر، نوآوری‌های اجتماعی به طور فزاینده‌ای توسط افراد، جوامع و همچنین بخش مدنی، دولتی و خصوصی انجام می‌شود. اگرچه عملاً برای دویست سال وجود داشته است، اما چالش‌های فشرده اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی که اخیراً شهرها با آن روبرو شده‌اند، همراه با پیشرفت‌های گسترده در فناوری اطلاعات و ارتباطات، نوآوری اجتماعی را در صدر سیاست و اقدامات توسعه شهری قرار داده‌اند (manzini, 2014). مفهوم نوآوری اجتماعی به عنوان یک عامل بالقوه متحول کننده در برنامه‌ریزی شهری و توسعه محلی مطرح می‌باشد. نوآوری اجتماعی جایگزینی برای رویکردهای اقتصادی و فناوری محور توسعه شهری، مانند (شهرهای هوشمند)، (شهرهای خلاق) و غیره... است. جوامع انسانی، اجتماعات محلی و شهروندان با تأکید بر نوآوری اجتماعی می‌توانند در محیط‌های شهری تغییر و تحول ایجاد کنند. برنامه‌ریزان شهری با تأکید بر نوآوری اجتماعی، می‌توانند برای حل مشکلاتی مانند؛ محرومیت‌های اجتماعی، جدای‌گزینی شهری، مشارکت شهروندان و حفاظت از محیط‌زیست گام بردارند (nyseth & hamdouch, 2017).

(2019). نوآوری‌های اجتماعی به معنای واقعی کلمه در همه جا وجود دارد. در بخش‌های (عمومی، خصوصی، مدنی) اتفاق می‌افتند، موضوعات بسیار متنوع (اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماع‌های فراگیر، توسعه یکپارچه و...) را در برمی‌گیرند و زندگی شهری را به صورت غیرمنتظره تغییر می‌دهند (angelidou & psaltoglou, 2017). نوآوری اجتماعی می‌تواند زمینه سازنده در بازآفرینی شهری تلقی شود. نوآوری اجتماعی بنیاد خود را برای تغییر اجتماعی - فضایی در بافت موجود و زنده محله پیدا می‌کند و با هدف تغییر روابط اجتماعی بین افراد و گروه‌ها و همچنین رابطه قدرت در فرآیند برنامه‌ریزی انجام شود (Moulaert et al, 2013). ظرفیت ابتکارات نوآوری اجتماعی برای ایجاد تغییرات خاص هنگامی اتفاق می‌افتد که محله‌ها در بسترهای شهر و منطقه بطور گسترده در نظر گرفته شوند، زیرا نیروهای کلان اقتصادی ممکن است مشکلات محله‌ها را تشدید کنند. بنابراین طرح‌های مبتنی بر مشارکت می‌توانند به سمت توسعه مدیریت چندسطحی نوآورانه برای بازآفرینی شهری سوق پیدا کنند، تا با غلبه بر ناکارآمدی سیاست‌های محلی "منفرد" کمک کنند و از این طریق یادگیری نهادی را ارتقا دهند (ostanel, 2014). مشخص است که چگونه رویکرد بازآفرینی شهری را یک فرآیند افزایشی و از پایین به بالا می‌داند که در آن سازمان‌های مستقر در جامعه می‌توانند نقش منسجمی را برای فراتر از برخی نقاط ضعف پروژه‌های بازآفرینی از بالا به پایین ایفا کنند. در این چارچوب، با فعال کردن پتانسیل‌های نهفته جامعه موجود، باید سهم بیشتری از سرمایه‌گذاری‌های باززنده‌سازی و فعالیت‌های بازآفرینی از درون حاصل شود (lees, 2014). نوآوری‌های اجتماعی ماهیت دگرگون‌کننده‌ای دارند چون نه تنها راه‌حلهایی برای مشکلات پیچیده پیدا می‌کنند، بلکه با هدف ایجاد تغییر در سیستم نهادی مسئول حل این مشکلات از طریق ایجاد تمرکز بوسیله اقدام، تحقیق، حمایت، مشارکت و تقویت ظرفیت‌های همه ذینفعان، تلاش می‌کنند (Dasgupta et al, 2023). امروزه شهرهای ایران با دو چالش بنیادی قابلیت زندگی^۱ و قابلیت جابه‌جایی^۲ مواجه‌اند. در بحث قابلیت زندگی، هرچند به ظاهر تعداد مسکن انباشته از تعداد خانوارها فزون‌تر است، در عین حال برآورد می‌شود که ۱۹ میلیون نفر در بدمسکنی زندگی می‌کنند. بی‌گمان ناکارآمدی بافتهای میانی و تاریخی و حاشیه‌نشینی و بی‌سامانی از جمله شهرها و روستاهای احاطه شده توسط بافت شهری شده به شهرها، بزرگترین مسائل شهری ایران است. تاکنون ۱۴۱ هزار هکتار از این دست بافت‌ها شامل ۲۷۰۰ محله شهری در ۵۴۳ شهر شناسایی شده است. در حالیکه این مساحت ۲۰ درصد مجموع مساحت شهرهای مورد بحث را شکل می‌دهد، ۳۰ درصد جمعیت شهری ایران در این محلات زندگی می‌کنند (akhondi, 2018). از این مساحت ۵۵۰۵۰ هزار هکتار به بافت‌های ناکارآمد میانی، ۲۴۰۴۷ هزار هکتار به بافت‌های تاریخی و ۶۱۶۷۰ هزار هکتار به سکونتگاه‌های غیررسمی اختصاص می‌یابد (Erfanian, 2018). با توجه به عدم کارایی سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های قبلی جهت نوسازی و بهسازی بافت‌های مسئله‌دار شهری، در راستای توانمندسازی بافت‌های موردنظر دولت یازدهم به ارتقای کیفیت زندگی شهروندان در سراسر نقاط کشور، وزارت راه و شهرسازی با ارزیابی و آسیب‌شناسی سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدامات به عمل آمده در حوزه بهسازی و نوسازی شهری و همچنین بازخوانی شهر امروز و شناخت صحیح مسائل و مشکلات گریبان‌گیر شهرها، با آگاهی از مسائل و چالش‌های پیش‌رو و نیز ظرفیت‌های موجود، سیاست جدیدی را در قالب یک دستورکار شهری نوین با عنوان بازآفرینی شهری ارائه کرده است. در این سیاست، ارتقای شاخص‌های زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری با رویکرد همه جانبه، مشارکتی، فرایند مینا، راهبردی، شهرنگر و اجتماع محور مورد توجه قرار گرفته است. شرکت بازآفرینی شهری ایران به عنوان نهاد متولی تبیین، توسعه و اجرای این سیاست با تصویب سند ملی راهبردی احیا، بهسازی، نوسازی و توانمندسازی بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری در تاریخ ۱۳۹۳/۰۶/۱۶ در هیأت وزیران، نخستین بار محدوده‌های هدف بهسازی و نوسازی شهری از سندی جامع برخوردار شدند که ضمن تفکیک گونه‌های موجود در بافت‌های هدف، سیاست‌های اقدام در هر یک از گونه‌ها را به روشنی تعریف و مشخص کرده است.

جدول ۱- رویکردها و اقدامات انجام شده در بافت‌های ناکارآمد شهری ایران

دوره‌ها	رویکردها	شیوه‌های اقدام	طرح‌های توسعه شهری
قبل از انقلاب	نوگرایی، سنت‌ستیزی، دولت مرکزی اقتدارگرا، عدم توجه به نهادهای اجتماعی، ساکنان و مالکان	تخریب و نوسازی‌های گسترده و تغییر ساختار موجود و جایگزینی عناصر جدید، گسترش بی‌رویه شهر و انزوای مراکز قدیمی	نسل اول طرح‌های جامع و تفصیلی
۶۸-۱۳۵۸	توجه صرف به ابعاد کالبدی، ابعاد مشارکتی بسیار محدود	طرح‌های روان‌بخشی و بهسازی موضعی محلات قدیم، زوال مراکز شهری و	نسل دوم طرح‌های جامع و تفصیلی

	گسترش حاشیه‌نشینی		
۱۳۶۹-۷۲	تعدالی نو بین ساختار جدید و قدیم شهر	محورهای فرهنگی بهسازی مراکز شهری	طرح آمایش سرزمین طرح کالبدی منطقه‌ای
۱۳۷۳-۷۵	مسئله‌دار تلقی کردن بافت‌های محلات، تمرکز بر ابعاد کالبدی	بازسازی گسترده محلات قدیم از طریق تملک و پاکسازی اراضی، تجمیع بافت مسئله‌دار	نسل سوم طرح‌های جامع و تفصیلی
۱۳۷۶-۸۳	توسعه درونی، تشویق بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری برای مشارکت در اجرای پروژه‌های نوسازی، نهادسازی	عمران و بهسازی/نوسازی شهری، توانمندسازی و ساماندهای سکونتگاه‌های غیررسمی	نسل سوم طرح‌های جامع و تفصیلی
۱۳۸۴-۹۲	تأکید بر نقش گروه‌های اجتماعی، تقویت جایگاه مالکان و ساکنان و توجه به نیازمندی‌های آنان	تداوم اقدامات نوسازی شهری ساماندهی و توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی	نسل سوم طرح‌های جامع و تفصیلی
۱۳۹۲ تاکنون	بازآفرینی شهری	-تصویب سند ملی (تهیه طرح‌های بازآفرینی شهری)	- نسل سوم طرح‌های جامع و تفصیلی

Source: akhondi,2018

۱۴۷۹۲ هکتار از مساحت شهر تهران (معادل ۲۴ درصد سطح شهر) را محدوده‌های ناکارآمد تشکیل می‌دهند. در این محدوده‌ها ۳۷ درصد جمعیت شهر تهران سکونت دارند. از این تعداد ۳۲۶۸ هکتار از مساحت شهر تهران را بافت‌های فرسوده تشکیل می‌دهد که در ۱۹۶ محله شهر تهران گسترده شده است. ۸۵ درصد از بافت‌های فرسوده شهر تهران در جنوب شهر قرار دارند (haji ali akbari et al, 2018). با توجه به عدم کارایی سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های قبلی جهت نوسازی و بهسازی بافت‌های مسئله‌دار شهری، در راستای توانمندسازی بافت‌های موردنظر، وزارت راه و شهرسازی و شهرداری تهران با ارزیابی و آسیب‌شناسی سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدامات به عمل آمده در حوزه بهسازی و نوسازی شهری و همچنین بازخوانی شهر امروز و شناخت صحیح مسائل و مشکلات گریبان‌گیر شهرها، با آگاهی از مسائل و چالش‌های پیش‌رو و نیز ظرفیت‌های موجود، سیاست جدیدی را در قالب یک دستورکار شهری نوین با عنوان بازآفرینی شهری ارائه کرده است. در این سیاست، ارتقای شاخص‌های زیست‌پذیری و کیفیت زندگی شهری با رویکرد همه‌جانبه، مشارکتی، فرایند مینا، راهبردی، شهرنگر و اجتماع محور مورد توجه قرار گرفته است. هر چند عبارت (بازآفرینی شهری) در سال‌های اخیر وارد گفتمان شهرسازی شده است و نه تنها از زبان کارشناسان و متخصصان بلکه بر زبان مسؤولان و دولت‌مردان نیز آورده می‌شود، لیکن رویکرد نوسازی و بازسازی همچنان رویکرد غالب است که در این میان خانه‌سازی بیشترین سهم را در تصور نوسازی و بازسازی دارد. در حالیکه تجارب جهانی به ما می‌آموزند که بازآفرینی به ویژه بر تحول اجتماعی و اقتصادی توجه دارد که دو پایه اصلی آن مشارکت و توانمندسازی است. همچنین اجتماعات محلی و نهادهای مردمی به عنوان یکی از مهمترین پتانسیل‌های موجود برای بازآفرینی شهری پایدار مطرح می‌باشند. آنچه که حائز اهمیت می‌باشد این است که در بازآفرینی شهری پایدار محدوده‌ها و محله‌های ناکارآمد شهری کشور و بویژه کلانشهر تهران، اصلاً توجهی به نوآوری اجتماعی نشده است. در حالیکه **رویکرد نوآوری اجتماعی** به عنوان یک نیروی محرکه قوی می‌تواند در تحقق **بازآفرینی شهری پایدار** محله‌های ناکارآمد شهرهای کشور و بویژه شهرهای بزرگ کمک شایانی انجام دهد. اگر نگاهی تکاملی به فرایند بازآفرینی شهری داشته باشیم و بپذیریم که همه‌ذی‌نفعان باید در بازآفرینی دخیل باشند ناگزیر باید به سمت توسعه شهری مردم‌محور تغییر نگرش دهیم. و همچنین با توجه به اینکه ارتقاء شرایط اجتماعی و اقتصادی بافت‌های ناکارآمد از مهم‌ترین ابعاد بازآفرینی پایدار محسوب می‌شوند لذا تأکید بر نوآوری اجتماعی (که از پیوند مفاهیم و نظریات اقتصادی و اجتماعی نشأت گرفته) به عنوان یکی از رویکردهای برنامه‌ریزی مردم‌محور در سیاست بازآفرینی پایدار شهری و ظرفیت‌های این نظریه (نقش نوآوری اجتماعی در بازآفرینی پایدار شهری) در عرصه بازآفرینی می‌تواند چشم‌اندازهای جدیدی را پیش‌روی سیاست‌گذاران این عرصه در کشورمان قرار دهد. لذا هدف از این پژوهش تبیین الگوی بازآفرینی پایدار محله‌های ناکارآمد شهری با رویکرد نوآوری اجتماعی می‌باشد. و در این راستا سؤالات زیر مطرح می‌گردد:

چگونه ویژگی‌های نوآوری اجتماعی می‌تواند به بازآفرینی شهری پایدار کمک کند؟
فرآیند بازآفرینی شهری پایدار در محله‌های ناکارآمد شهری با رویکرد نوآوری اجتماعی چگونه خواهد بود؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

چندین دهه است که موضوع نوسازی و بازآفرینی شهری با توجه به مسائل و چالش‌های روزافزون شهرها و عدم توسعه متوازن در درون شهرها، بسط و گسترش یافته و نقش مهمی در عرصه سیاست‌گذاری‌های شهری به خود اختصاص داده است. مسائلی مانند از دست رفتن حیات اجتماعی-اقتصادی بافت‌های شهری و نمود آن به ویژه در فضاهای عمومی شهر و همچنین مسکن، تراکم بالای جمعیتی و ساختمانی همراه با نبود زیرساخت‌های لازم، ناتوانی اقتصادی مردم و نبود انگیزه‌های اجتماعی و اقتصادی سرمایه‌گذاری در نواحی شهری، همه و همه سبب رکود شهر و فضاهای شهری آن گردیده است. در کنار این مسائل نبود نهادهای محلی فعال در هر دو بخش عمومی و مردمی در این زمینه سبب عدم تحقق فرآیند بازآفرینی شده است. در زمینه بازآفرینی پایدار محله‌های ناکارآمد شهری با رویکرد نوآوری اجتماعی در ایران و جهان پژوهش‌هایی اندک انجام گرفته است که در ادامه به چند نمونه در سطح جهانی و داخل کشور اشاره می‌شود:

النا اوستانل^۱ (۲۰۱۷) در مقاله بازآفرینی شهری و نوآوری اجتماعی؛ نقش برنامه‌ریزی جامعه‌محور در شهر پادووا ایتالیا، معتقد است که نیاز به ارتقاء رویکردهای نوآورانه اجتماعی در بازآفرینی شهری برای انتقال رویکرد متفاوت به تغییرات اجتماعی و مکانی ضروری و مهم است. تأثیر بازآفرینی شهری که به عنوان یک فرآیند اساسی در جوامع "فضاسازی شده" در نظر گرفته می‌شود و قادر است نابرابری را در توزیع مکانی و اجتماعی نقطه ضعف در نظر بگیرد. مشارکت فعال شهروندی و فعال کردن منابع محلی از مؤلفه‌های اساسی روش احیا شهری است. در این فرایند، اماکن عمومی نقش مهمی در لنگر انداختن یک مکان نبوغ دگرگون کننده و تسهیل شیوه‌های تعامل اجتماعی دارند. آنجلیدویا و پسالتوگلوب^۲ (۲۰۱۷) در مقاله بررسی تجربی ابتکارات نوآوری اجتماعی برای توسعه پایدار شهری، تأکید بر ادبیات نوآوری اجتماعی با تمرکز بر رابطه بین نوآوری اجتماعی و توسعه پایدار شهری، بوسیله نوآوری اجتماعی امکان رشد شبکه‌های مردمی و گسترش ابتکارات نوآوری اجتماعی در زمینه پایداری شهری را گسترش داده‌اند. دوس سانتوس فیگوایردو^۳ و همکارانش (۲۰۲۲) در مقاله بازآفرینی شهری در پرتو نوآوری اجتماعی؛ مروری بر ادبیات یکپارچه سیستماتیک، به این نتیجه دست یافته‌اند که ۹ ویژگی نوآوری اجتماعی؛ شبکه-ها، روابط اجتماعی، همکاری، انسجام اجتماعی، تأمین نیازهای انسانی، بهبود کیفیت زندگی، توانمندسازی، پایداری و مقیاس‌پذیری به پروژه‌های بازآفرینی شهری برای دستیابی به نتایج فراگیرتر و پایدارتر کمک می‌کند. زیاری و همکاران (۱۳۹۸) در کتاب نوآوری اجتماعی و مدیریت شهری در بخش اول، به بررسی مفهوم خلاقیت و نوآوری شامل تعاریف خلاقیت و نوآوری پرداخته‌اند. در بخش دوم، مباحث مربوط به نوآوری اجتماعی بیان شده‌اند. در بخش سوم فرایندهای نوآوری و مراحل نوآوری و گسترش آن را توصیف کرده‌اند. در بخش چهارم، به نهادهای اصلی که به وقوع نوآوری‌ها کمک می‌کنند ارائه شده‌اند. و در بخش پنجم، نگاهی به شرایط زیربنایی نوآوری شده و در بخش نهایی کتاب به نقش نوآوری اجتماعی در مدیریت شهرهای امروزی می‌پردازد و مثال‌هایی کاربردی در این زمینه بیان کرده‌اند. احمد پوراحمد و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله مرور و تحلیل محتوای کیفی بنیان‌های نظری بازآفرینی شهری، با مطالعه ۷۳ منبع به عنوان متون منتخب به این نتیجه رسیده‌اند که اساساً، کاربست اصول و رهیافتهای بازآفرینی در شهرهای جوامع مختلف مستلزم مکانیسم‌های متفاوتی است. در ارتباط با تحقیقات علمی حوزه بازآفرینی شهری در ایران، که کلی‌گویی و تکرار مطالب در زمینه ماهیت و ابعاد بازآفرینی یا طراحی استراتژی‌های مبهم و غیرعملی نشان از فقدان شناخت عمیق و منسجم این موضوع و همچنین مسئله شهری توسط سیاست‌گذاران، متولیان و پژوهشگران شهری است.

بازآفرینی شهری فرآیندی است که به خلق فضاهای شهری جدید با حفظ ویژگی‌های اصلی فضایی (کالبدی و فعالیت) منجر می‌شود. و عبارت است از دید جامع و یکپارچه و مجموعه اقداماتی که به حل مسائل شهری بینجامد، بطوریکه بهبود دائمی در شرایط اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و زیست‌محیطی بافتی که دستخوش تغییر شده را به وجود آورد (Robets and Sykes, 2000). سه موضوع کلیدی؛ نیاز به یک رویکرد جامع که با موضوعات اجتماعی و اقتصادی سروکار دارد، تدوین چشم‌انداز راهبردی یکپارچه بلندمدت و پیش گرفتن اهداف توسعه پایدار، ماهیت، محتوا و شکل سیاست بازآفرینی شهری را در آینده تحت تأثیر قرار خواهد داد (Iran Urban Regeneration Company, 2019). بازآفرینی شهری به تدریج در دهه ۹۰ علاوه بر توسعه قلمرو فعالیت به ویژه در مراکز شهری به رویکردی جامع نگر تبدیل گردید که علاوه بر توجه به ویژگی‌های فیزیکی محیط زیست و ارتقا آن، به تحول در ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پایبند

1 Elena Ostanel

2 Angelidoua & Psaltoglou

3 dos Santos Figueiredo

است (Akbari et al, 2023). در سالهای اخیر، تغییرات عمیق و فزاینده‌ای در حوزه سیاست‌گذاری شهری در بسیاری کشورها به‌خصوص در رویارویی با مناطق نابسامان و فرسوده شهری به وجود آمده است. راهبردها و سیاست‌های برنامه‌ریزان شهری در برخورد با این مناطق با استفاده از مفاهیمی همچون پایداری محیطی، نظریات چندفرهنگی و شمول اجتماعی، روز به روز خلاقانه‌تر گردیده است. بدین ترتیب که مدیران شهری با بهره‌گیری از نظریاتی همچون هماهنگی چندسطحی، حکمروایی یکپارچه، همکاری بخش عمومی خصوصی و مشارکت شهروندی با اتصال مناسب به سطوح بالای مدیریتی به طور فزاینده‌ای در خدمت این نوع سیاست‌گذاری قرار می‌گیرند (Pares, 2012). متاخرترین سیاست مواجه با بافت‌های ناکارآمد شهری سیاست بازآفرینی شهری پایدار می‌باشد. تعریف بازآفرینی شهری و مشخص کردن اینکه شامل چه نوع مداخلات و سیاست‌هایی می‌شود ساده نیست (De Magalhães, 2015). واژه بازآفرینی شهری پایدار به عنوان یک واژه عام، مفاهیمی نظیر بهسازی، نوسازی، بازسازی، توانمندسازی و روان‌بخشی شهری را در برمی‌گیرد، بکار می‌رود. از دهه ۱۹۹۰ میلادی به این سو دگرگونی‌هایی در رویکرد بازآفرینی در ابعاد مختلف صورت پذیرفتند که در هم‌سویی با بحث‌های توسعه پایدار نیز مورد توجه قرار گرفتند. ساده‌ترین درس‌های گرفته شده از بازآفرینی دهه‌های ۷۰ و ۸۰ میلادی این بود که بازآفرینی چیزی بیش از بحث آجر و ملات بوده است. در ادغام با این فرآیند تغییر، ظهور بحث پایداری بوده است و همچنین ادراک این مقوله که شهرها به طور فزاینده‌ای ناپایدار می‌گردند و کیفیت زیست‌محیطی برای نسل‌های آینده به شدت کاهش و تنزل می‌یابد بنابراین پارادیمی نوین مطرح می‌شود که مطابق با آن هر گونه طرح بازآفرینی، می‌بایست به تأملات سیاست‌های اقتصادی_اجتماعی پایدار و واقعی توجه داشته باشد (Pourahmad et al, 2023). به این ترتیب از دهه ۱۹۹۰ میلادی نظریه‌های شهرهای پایدار با رویکرد بازآفرینی مرتبط شده است. بازآفرینی شهری پایدار، توسعه مجددی است که تأثیرات بلندمدت پایدار ایجاد نماید و در عین حال به مسائل اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی توجه داشته باشد. این مسئله چشم‌انداز بلندمدت سه ستون پایداری را در برمی‌گیرد که قلب و هسته اصلی بحث قرار گرفته است (Hemphill, 2004). بنابراین مفاهیم کلیدی که بازآفرینی شهری پایدار شکل می‌دهند، در راستای توسعه پایدار، چهار اصل پذیرفته شده کلی توسعه پایدار یعنی: پیشرفت اجتماعی که نیازهای همه را برآورده کند، محافظت مؤثر از محیط‌زیست، استفاده از منابع طبیعی و حفظ سطوح بالای اشتغال هستند (bahriyani et al, 2014). بازآفرینی شهری در بسیاری از کشورها برای بهبود شرایط زندگی در محله‌های محروم اجرا شده است (Ruijsbroek et al, 2019). البته تمام طرح‌های بازآفرینی شهری پایدار در نهایت اهداف مشابهی در راستای ارتقای محیط‌زیست و وضعیت اقتصادی و اجتماعی در محله‌های موردنیاز برای مداخله دارند (Dean & Trillo, 2019). این رویکرد به دنبال عدم موفقیت اجرای برنامه‌های صرفاً کالبدی - فضایی اتخاذ شد، زیرا دولتها دریافته‌اند که سرمایه‌گذاری در نوسازی شهری بدون روند همزمان نوسازی اجتماعی_اقتصادی می‌تواند بی‌اثر باشد. در حال حاضر در اقدامات اخیر در بازآفرینی شهری در اروپا برنامه‌ریزان شهری جدیداً بر روی مفهوم در شهر انسانی متمرکز شده‌اند (Kotze & de Vries, 2019). همچنین پایداری محیط طبیعی، استفاده از منابع طبیعی، رشد اقتصادی پایدار و ادغام توسعه پایدار جزو برنامه‌های بازآفرینی شهری پایدار است (Sepe, 2023). در بازآفرینی شهری حل مشکلات شهری را با استفاده از نیروهای توانمند درون‌زا در محلات شهری می‌داند. در بازآفرینی با تلفیق دو نظریه توسعه پایدار و مکتب محیط‌گرایان فرهنگی، رهیافت‌های مشارکتی و توانمندسازی جوامع محلی در اولویت قرار می‌گیرد. بدین صورت هدف بازآفرینی در بافت‌های شهری، بهبود ساختار فضایی و تقویت هویت مکانی از طریق نمادهای اجتماعی در راستای استفاده از سرمایه‌های اجتماعی است (Abbasi et al, 2019). در واقع، در جدیدترین مطالعات برای این منظور، عناصر کلیدی دیگری از پایداری در رابطه با سیستم برنامه‌ریزی شناسایی شده است که عبارتند از انسجام و شمول اجتماعی، حفاظت و ارتقای سیر تطور تاریخی مبحث بازآفرینی، دیدگاه غالب و متأخر، مقوله پایداری اجتماعی است که در مکان پایدار تجلی می‌یابد. پایداری اجتماعی قطعیت توسعه است، درحالی‌که، پایداری‌های زیست‌محیطی و اقتصادی اهداف توسعه پایدار و ابزارهای رسیدن به آن هستند. بنابراین، مفهوم اعتباربخش و ضامن پایداری در فرآیند بازآفرینی شهری، مقوله اجتماع است. با تأکید بر ویژگی‌های مکان «بازآفرینی شهری» در جوهره و ذات خود بر آن است تا با شرکت دادن ساکنان و دیگر ذی‌نفعان با دربرگرفتن اهداف و فعالیتها و با کار مشترک بین تمامی دست‌اندرکاران، طبیعت مکان را تغییر دهند (Mirgholami et al, 2023). بنابراین لازمه بازآفرینی شهری پایدار همکاری اجتماعات محله‌ای و رسیدن به توافق عمومی است. لازم است یک اتحاد و ائتلاف راهبردی تشکیل شود و ظرفیت گروه‌های ذی‌نفع برای مشارکت و رهبری فرآیند بازآفرینی شهری توسعه یابد. هر موضوعی که حس مکان و آگاهی‌های مردم را نسبت به محله خودشان تصریح می‌نماید، جزو مقولات بازآفرینی شهری پایدار به حساب می‌آید (Nejadaghi et al, 2017).

Source: Amanzadegan & Tabibian, 2021

عبارت نوآوری اجتماعی به شکل‌های مختلفی استفاده شده است. برخی از مراجع اولیه نوآوری اجتماعی به دهه ۱۹۶۰ میلادی برمی‌گردد، که عبارت برای اشاره به پژوهش‌های آزمایشی در علوم اجتماعی و مردم‌شناسی استفاده شده است. پس از آن عبارت به عنوان مرجعی برای بنگاه اجتماعی و کارآفرینی اجتماعی، نوآوری‌های فناورانه‌ای که منجر به منافع اجتماعی هستند، مسئولیت اجتماعی شرکتها و نوآوری باز استفاده شده است (Young Foundation, 2012). نوآوری اجتماعی به عنوان پاسخی به چالش‌های فزاینده اجتماعی، زیست‌محیطی و جغرافیایی پیچیده ظهور کرده است. این مسائل پیچیده و چندبعدی هستند که طیف وسیعی از ذی‌نفعان را دربر می‌گیرند و به سختی حل می‌شوند. این چالشها متعدّدند، ولی در این میان می‌توان از شکست دولت رفاه مدرن، شکست سرمایه‌داری بازار سنتی، کاهش منابع طبیعی و تغییرات آب و هوایی، جمعیت رو به پیری و هزینه‌های سلامتی و نگهداری ناشی از آن، آثار جهانی‌سازی، آثار افزایش شهرنشینی و... نام برد. پیچیده‌تر شدن مسائل اجتماعی، شکست راه‌حل‌های سنتی و پارادایم‌های موجود استقرار یافته در سه بخش مرسوم اجتماعی را نشان می‌دهد. این چالشها در بخش دولتی با جزیره‌ای شدن بخشهای مختلف، در بخش خصوصی با شکست بازار و در بخش مدنی با از بین رفتن یکپارچگی اجتماعی مشخص می‌شود. نوآوری اجتماعی راهی برای گذر از این چالشها و حل آنها به-شمار می‌آید. در تعریف اتحادیه اروپا (نوآوری دیگر تنها یک مکانیسم اقتصادی یا یک فرآیند فنی نیست). آن را می‌توان در قواره یک پدیده اجتماعی دانست. از طریق نوآوری، افراد و جامعه، خلاقیت خود را بروز و نیازهای خود را بیان می‌دارند. نوآوری در هدف، اثر یا روش خود به صورت تنگاتنگی با شرایط اجتماعی که در آن تولید شده ارتباط دارد. اضافه کردن عنصر اجتماعی به نوآوری، نوآوری اجتماعی را به ارمغان می‌آورد. واژه اجتماعی، به عنوان یک مسیر جهت‌دار و مورد تأکید نوآوری استنباط می‌شود و مستلزم یک رویکرد هنجاری است که چیزی‌های مثبتی برای جامعه ایجاد می‌کند. بنابراین نوآوری اجتماعی نظریه کاربردی نوآوری است که جزء اجتماعی هنجاری به آن اضافه شده است (Mobini & Kshetahranki, 2015). در جدول زیر به برخی از تعاریف نوآوری اجتماعی اشاره شده است.

جدول ۲- تعاریف نوآوری اجتماعی

منبع	تعریف
مامفورد ^۱ (۲۰۰۲)	نوآوری اجتماعی، تولید و اجرای ایده‌های جدید در ارتباط با اینکه چگونه افراد باید فعالیتهای میان‌فردی یا تعاملات اجتماعی را برای تحقق یک هدف مشترک سازمان‌دهی کنند.
مولگان، توکر، روشن‌آرا و ساندرز ^۲ (۲۰۰۷)	نوآوری اجتماعی، خدمات و فعالیت‌های نوآورانه با هدف و انگیزه پاسخ به نیاز اجتماعی است و عمدتاً از سوی سازمان‌هایی که اهداف آنها در اولویت نخست اجتماعی بوده، گسترش و توسعه می‌یابد.
فلیس، دلی‌می‌یر و میلر ^۳ (۲۰۰۸)	هر راه حل جدید و مفید برای مسائل اجتماعی، که بهتر از روش‌های موجود است (مؤثرتر، کارآمدتر، پایدارتر) و ارزش تولیدی آن در درجه اول به جامعه به عنوان یک کل تعلق دارد و نه افراد خصوصی.
هامرلینک ^۴ (۲۰۱۰)	نوآوری اجتماعی شکلی از فرآیند نوآوری است با هدف توسعه مهارت‌های مدیریت پویا، استفاده از فرمانهای انعطاف‌پذیر سازمان

1 Mamford

2 Mulgan, Tucker, Rushanara and Sanders

3 Phillis, Deiglmeier and Miller

4 Hamerlinck

بنیاد یانگ ^۱ (۲۰۱۲)	دهی و تحقق اشکال با کیفیت بالا، اشتغال به منظور افزایش بهره‌وری نیرو و کیفیت کار.
اندرسون ^۲ (۲۰۱۴)	ایده‌های جدید (محصولات، خدمات و مدل‌ها) که به طور همزمان نیازهای اجتماعی را مؤثرتر از جایگزین‌ها برآورده ساخته و همکاری‌ها و روابط اجتماعی جدید را فراهم می‌سازد. به عبارت دیگر نوآوری‌هایی هستند که هم برای جامعه مطلوب هستند و هم ظرفیت جامعه برای عمل را افزایش می‌دهند.
رافلد، ترستریپ، ویلچوف و علیجانی ^۳ (۲۰۱۵)	راه‌حل‌های جدید برای چالش‌های اجتماعی با هدف و تأثیر برابری، عدالت معطوف به چالش اجتماعی، با «نو» و توانمندسازی. بر این اساس آن باید هدف ایجاد برابری، عدالت و توانمندسازی و تأثیر و نتیجه پایانی آن، برقراری برابری، عدالت و توانمندسازی باشد.
نگونزی ^۴ (۲۰۱۶)	نوآوری اجتماعی، به ترکیب جدید ایده‌ها و اشکال متفاوت همکاری اشاره دارد که زمینه‌های نهادی را از طریق توانمندسازی و مشارکت گروه‌های آسیب‌پذیر هم در فرایند نوآوری اجتماعی و هم به عنوان نتیجه، پایدار می‌سازد.
آویلینو ^۵ (۲۰۱۹)	نوآوری اجتماعی به تحقق توانایی یک جامعه از طریق توسعه و اجرای ایده‌ها و شیوه‌های جدید؛ فرایندهای اجتماعی، سیاسی یا اقتصادی جدید؛ محصولات، خدمات و سیستم‌های جدید؛ سیاست‌های جدید و... اشاره دارد.
نوردبرگ، ماریوسن و ویرکالا ^۶ (۲۰۲۰)	تغییر روابط اجتماعی، شامل روش‌های جدید انجام، سازماندهی، چارچوب بندی و شناخت است.
کشتکار هرنانکی (۱۳۹۵)	ایده‌های جدیدی که همکاری یا روابط اجتماعی جدید ایجاد می‌کند و در نتیجه نیازهای محلی را برآورده می‌کند.
	نوآوری اجتماعی هر نوآوری‌ای است که به مسئله اجتماعی در چارچوب نرم‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای بومی با هدف توانمندسازی پاسخ می‌دهد، به گونه‌ای که تأثیر و نتیجه نهایی آن، کارآمدی و رضایتمندی حاکمیت و جامعه باشد.

Source: Research findings, 2024

توسعه محلی و اجتماع محور به رغم سابقه نسبتاً طولانی در متون و نوشتارهای علمی و اجرایی، در اواخر دهه ۱۹۸۰ در قالب توسعه محلی و به عنوان بحثی اساسی مورد توجه قرار می‌گیرد. با وقفه‌ای کوتاه در این دهه و با توجه به نگرش ویژه به سلول‌های عملکردی شهر در قالب اجتماعات محله‌ای به عنوان مفهومی جدیدتر مطرح می‌شود. در این زمینه می‌توان به (دستور محلی ۲۱) اشاره کرد که از سال ۱۹۹۳ به عنوان راهکاری عملی برای تقویت مقیاس محلی وارد عمل شد. این دستورالعمل به دنبال تشویق مسئولان محلی به منظور ایجاد و توسعه برنامه‌های همکاری میان بخش‌های خصوصی و محلی و دولتی برای ایجاد توسعه در سطح محلی بوده است (Ghaderi et al, 2016). با توجه به شروع روندهای توسعه محلی و اجتماع محور (محله‌گرایی و سیاست‌گذاری محلی) از جمله اصلی‌ترین سیاست‌ها برای مقابله با مشکلات شهرها و برخی از محله‌های شهری به طور خاص است. چارچوب توسعه محله‌ای در محلات می‌بایست در عین حال که اصول، اهداف و راهبردهای «راهنمای» توسعه محله‌ای را تبیین نموده و مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و سنجه‌های ارزیابی و پایش آن را ارائه می‌نماید، فرایند برنامه‌ریزی برای دستیابی به اهداف را نیز تعیین کند؛ فرایندی که مبتنی بر ویژگی‌هایی همچون دربرگیری، همه‌جانبه‌نگری، مشارکت‌انگیزی و انعطاف‌پذیری تعریف می‌گردد (haji ali akbari et al, 2018). رویکرد نوآوری اجتماعی برای توسعه محله‌ای در اوایل دهه ۱۹۹۰ در نتیجه برنامه فقرزدایی اتحادیه اروپا مورد توجه قرار گرفت (MacCallum, 2009) تحلیل و عملکرد نوآوری اجتماعی در واقع یک بعد قلمرویی قوی دارد و محققان توجه خاصی به فضای «محلی» دارند. این مقیاس خرد فضایی، با تمرکز خاص آن بر پویایی جامعه است که به بهترین وجه با تنوع عوامل و نمایندگی‌های مرتبط با نوآوری اجتماعی سروکار دارد (Moulaert, 2010) نقطه‌ای که جامعه و نوآوری با یکدیگر تلاقی می‌یابند، مفهوم «نوآوری اجتماعی» نقش‌آفرین می‌شود و پا به میدان می‌گذارد و هدف آن رساندن یک جامعه به پیشرفت در همه عرصه‌ها و در نهایت توسعه مدنی است. نوآوری اجتماعی در حقیقت راهکاری مبتکرانه برای حل مشکلات اجتماعی است. نوآوری اجتماعی نسبت به راهکارهای قبلی اثربخش‌تر، کارآتر و پایدارتر است و به جای افراد، برای کل جامعه ارزش و منفعت خلق می‌کند. در حقیقت نوآوری اجتماعی به راهکارها، استراتژی‌ها یا مفاهیمی اطلاق می‌گردد که مشکلات و نیازهای جامعه را نسبت به راهکارها و روش‌های قبلی به شیوه مناسب‌تری برطرف می‌کنند. نوآوری اجتماعی جایگزینی برای رویکردهای اقتصادی و فناوری محور در توسعه شهری است (nyseth & hamdouch, 2019). بوک استدلال می‌کند که "ایده

1 Young Foundation

2 Anderson

3 Rehfeld, Terstriep, Welchhoff and Alijani

4 Ngonzi

5 Avelino

6 Nordberg, Mariussen, Virkkala

اساسی نوآوری اجتماعی به عنوان یک موتور تغییر که ریشه در همکاری اجتماعی و یادگیری اجتماعی دارد، پاسخ به نیازهای اجتماعی برآورده نشده به عنوان یک نتیجه مطلوب و جامعه به عنوان عرصه‌ای که در آن تغییر باید انجام شود (Bock, 2016). نوآوری‌های اجتماعی هم از نظر هدف و هم از نظر ابزار اجتماعی هستند. آنها علاوه بر ارزش اقتصادی، ارزش اجتماعی ایجاد می‌کنند (Copus, 2017). آنها می‌توانند از طریق اشکال جدید حکمرانی، حمایت از اقدامات جمعی و توانمندسازی سیاسی، منجر به توسعه اجتماعی مؤثرتر در محلات شهری شوند (Bosworth, 2016). نوآوری اجتماعی برای توسعه محله‌ای ضروری است و پایه‌های تغییرات پارادایم جدید در توسعه شهری و محلی را از طریق اشکال مختلف؛ اقداماتی که خدمات شهری و کالاهای عمومی را برای مداخله در حل نیازهای اجتماعی ایجاد می‌کند (Massari, 2018). به طور خاص، نوآوری اجتماعی به چالش‌های توسعه محلی از جمله؛ توزیع مناسب مهارت‌ها و توانایی‌ها برای حمایت از سیاست توسعه شهری و محلی، عدم یکپارچگی بین سطوح فضایی ملی، منطقه‌ای و محلی؛ تأمین نیازهای گروه‌های محروم شهری، می‌پردازد (Weerakoon & McMurray, 2021). این ارتباط با مسائل اجتماعی و محلی، نوآوری اجتماعی را در چارچوب اشکال سازمانی مرتبط با مکان و حکمروایی قرار می‌دهد. بنابراین، نوآوری اجتماعی به عنوان محرک تحول شهری در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، نوآوری‌های اجتماعی که از طریق فرآیندهای اجتماعی پدید می‌آیند، راه‌حل‌های پیش‌رونده‌ای برای حمایت و توسعه زندگی افراد متأثر از چالش‌های اجتماعی مانند محرومیت، طرد اجتماعی، بیگانگی و نبود رفاه هستند (nyseth & hamdouch, 2019).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع بنیادی و رویکرد آن اکتشافی است. از آنجایی که بر واکاوی منابع ثانویه متمرکز است، روش تحقیق آن در حوزه توصیفی-تحلیلی قرار می‌گیرد. روش گردآوری داده‌ها متناسب با رویکرد تحقیق، از نوع متن پایه و مبتنی بر مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای می‌باشد. پارادایم حاکم بر پژوهش حاضر، تفسیرگرایی است. در پژوهش‌های تفسیرگرایی، هدف از تحلیل، استخراج روابط آماری، آزمایش فرضیه و استدلال ریاضی نمی‌باشد، بلکه بر استخراج مفاهیم، مقوله‌ها، الگوها و طبقه‌بندی‌ها تمرکز می‌شود. همچنین به لحاظ هدف، در زمره تحقیقات اکتشافی قرار می‌گیرد چرا که هدف پژوهش اکتشافی، کشف پدیده‌هایی است که چندان قابل درک نبوده یا شناسایی و کشف متغیرهای مهم در آن پدیده و ارائه فرضیه‌ها برای پژوهش‌های بیشتر می‌باشد. در این پژوهش با مرور مبانی نظری و دیدگاه اندیشمندان و تجارب آن در رابطه با مباحث مربوط به بازآفرینی پایدار شهری و نوآوری اجتماعی سعی در ارائه عناصر و چارچوب مفهومی جدید جهت تحقق بازآفرینی پایدار از منظر نوآوری اجتماعی در محله‌های ناکارآمد شهری را دارد. لذا این پژوهش در حیطه پژوهش‌های کیفی-اسنادی قرار می‌گیرد.

بحث و ارائه یافته‌ها

افزایش جمعیت، رشد و رقابت اقتصادی، قطبی‌شدن گروه‌های اجتماعی، تغییرات آب و هوایی و تخلیه منابع طبیعی از جمله مهم‌ترین چالش‌هایی است که شهرها امروزه با آن مواجه‌اند. همزمان دارایی شهرها تحت تأثیر بحران‌ها قرار گرفته و سبب تغییرات چشم‌گیری شده است. این موقعیت طوفان افزایش نیاز و کاهش منابع نامیده می‌شود (Ziari et al, 2019). پیش‌بینی اینکه تا سال ۲۰۵۰ جمعیت شهری به ۶۶ درصد از جمعیت جهان خواهد رسید، فضایی را برای بحث‌هایی با تمرکز بر مسائل نوظهور در مراکز شهری باز می‌کند (United Nation, 2020). این نوع مسائل و مشکلات، کانون مطالعات نوآوری اجتماعی است، می‌توان آن را به عنوان توسعه فضاهای عمومی با اهمیت اجتماعی بالا در نظر گرفت، دقیقاً به این دلیل که روش‌های جدیدی برای تفکر، پیوند و سازماندهی جامعه را پیشنهاد می‌کند (Trillo, 2019). برای ارتقاء و کسب منفعت از نوآوری اجتماعی، شهرها باید سیستم حاکمیت خود را تغییر دهند و فرآیند را برای تمامی فعالان باز بگذارند؛ از سازمان‌ها تا شهروندان که شامل سازمان‌های غیردولتی و سایر ذی‌نفعان نیز می‌شود. این تغییرات در حاکمیت شهر نوعی نوآوری اجتماعی محسوب می‌شود. نوآوری در این زمینه که حاکمیت به عنوان عضوی مجزا شناخته نشده است و از واقعیت و شهروندان مجزا نیست، بلکه سعی دارد با روش‌های کارآمد جدید درون سازمان به همراه ذی‌نفعان و شهروندان اجرا شود. این مسئله انسان را در مرکز مدل حاکمیتی قرار می‌دهد که کلی‌نگرتر است و توانایی تقویت نقش شهروندان در جامعه را دارد. نوآوری اجتماعی می‌تواند راه-حل‌های جدیدی برای بودجه‌رسانی و مسائل حقوقی شهری ارائه دهد. و نقش مهمی در شناسایی راه‌حل‌ها برای مسائل اجتماعی ایفا کند که توسط فعالان سستی بازار بررسی نشده‌اند. همچنین می‌تواند برای ارتقای انسجام اجتماعی و روش‌های زندگی جدیدتر و پایدارتر عمل کند که جوانان را نیز دربر بگیرد (Ziari et al, 2019). در غرب اروپا و همچنین در سایر مناطق جهان «پساصنعتی» مانند آمریکای شمالی، محله‌های شهری کانون‌های فضایی ممتاز استراتژی‌های توسعه قلمرویی مبتنی بر نوآوری اجتماعی بوده‌اند (Fregolent & Nel, 2021). جوامعی که به دنبال تغییر هستند، اغلب دارای یک مبنای قلمرویی (سطح محله) هستند. نوآوری‌های اجتماعی راه‌حل‌های جدید (محصولات، خدمات، مدل‌ها، بازارها، فرآیندها و...) است که به طور همزمان یک نیاز اجتماعی (بطور مؤثرتر از راه‌حل‌های موجود) را برآورده می‌کند و منجر به قابلیت‌ها و روابط جدید یا بهبودیافته و استفاده بهتر از دارایی‌ها و منابع می‌شود. و ظرفیت عمل جامعه را افزایش

می‌دهد. و به عنوان یک روش واحد یا حتی یک زمینه کاملاً تعریف شده به عنوان یک حرکت گسترده دیده می‌شود. عناصر اصلی و متداول آن در شکل (۲) برجسته شده‌اند (Simon, 2014). نوآوری اجتماعی به عنوان پایه‌ای تأثیرگذار برای توسعه و یک مفهوم تحلیلی، اساساً در قلمرو - به معنای سازماندهی فضا و مکان از طریق روابط اجتماعی - سیاسی و سیاسی - بوم‌شناختی، استوار است. عمل نوآورانه اجتماعی به سادگی در مکان‌ها اتفاق نمی‌افتد. آنها در پاسخ به مسائل مکان خاص و از طریق بسیج منابع خاص مکان اتفاق می‌افتند: طبیعت و زیستگاه، زیرساخت‌ها، سازمان‌ها، مهارت‌ها و دانش، شبکه‌های اجتماعی و زیست‌محیطی، اشکال دموکراتیک‌تر حکومت محلی و غیره.... است. رویکردهای قلمرویی به نوآوری اجتماعی از نهادهایترین رویکردها هستند. اگرچه توسعه قلمرویی و جوامع محلی تنظیمات اجتماعی - فضایی خاصی هستند که در آنها عاملیت و فرآیندهای نوآوری اجتماعی مشاهده می‌شود، اما آنها آزمایشگاه‌های زنده تجارب و چالش‌های اجتماعی متعدد نیز می‌باشند. اجتماعات قلمرویی، بنگاه‌های اجتماعی را در خود جای داده‌اند. آنها در بسیاری از کشورها کاتالیزورهای اجتماعی شبکه‌های جایگزین و انجمن‌های فرهنگی هستند (MacCallum & Moulaert, 2019).

شکل ۲. عناصر نوآوری اجتماعی

Source: Simon, 2014

بازآفرینی شهری یک چشم‌انداز و اقدام جامع و یکپارچه است که به حل مشکلات شهری منجر می‌شود و می‌کوشد تا بهبود پایدار در اوضاع اقتصادی، جسمی، اجتماعی و زیست‌محیطی، منطقه‌ای ایجاد کند (Contreras, 2021). این مفهوم شامل روابط قدرت پیچیده‌ای بین دولت، بازار و جامعه است (Hosseini et al, 2022). به طور کلی یک فرآیند بازآفرینی شهری موفق نیاز به ادغام بیشتر انواع اقدامات در یک استراتژی منسجم از جمله تحول فضایی، مداخله اجتماعی، ارتقاء زیرساخت‌ها و نوآوری حاکمیتی دارد. بازآفرینی شهری از طریق ارتباطات فضایی، دسترسی به مناطقی را که فرصت‌های شغلی، امکانات عمومی و خدمات در آن قرار دارند، تسهیل می‌کند و در نتیجه نابرابری سرزمینی را محدود می‌کند (Carracedo & Villalba, 2021). نوآوری‌های اجتماعی راه‌حل‌های جدیدی برای چالش‌های اجتماعی هستند (Weerakoon & McMurray, 2021). مفهوم نوآوری اجتماعی نه تنها به عنوان یک مبنای مهم برای کار تحلیلی در سیاست توسعه شهری تبدیل شده است، بلکه در واقع به عنوان یک دیدگاه جایگزین از توسعه شهری، شکوفا شده است. مولر سه بعد مهم را شناسایی کرده است که بوسیله نوآورانه اجتماعی در چارچوب توسعه شهری در تلاش برای تحقق آن است. عبارتند از: ۱. تامین نیازهای انسانی که در حال حاضر توسط بازار و یا دولت برآورده نشده‌اند. ۲. تغییرات در روابط اجتماعی که سطح مشارکت سیاسی گروه‌های به‌طور سنتی به حاشیه رانده شده را افزایش می‌دهد. ۳. توانمندسازی از طریق افزایش ظرفیت و دسترسی گروه‌های محروم به منابع (Moulaert, 2013). اساس نوآوری اجتماعی تغییر اجتماعی - فضایی در بافت موجود و زنده محله با هدف تغییر روابط اجتماعی بین افراد و گروه‌ها و همچنین رابطه قدرت در فرآیند برنامه‌ریزی انجام می‌شود (ostanel, 2017). ابتکارات مبتنی بر محله‌محوری می‌تواند به سمت توسعه حکمرانی چندسطحی نوآورانه برای بازآفرینی شهری، برای کمک به غلبه بر ناکارآمدی سیاست‌های محلی «تک بعدی» و در نتیجه ارتقای یادگیری نهادی پیش برود. بازآفرینی شهری فرایندی طولانی مدت است که باید به استعدادهای بومی یک مکان پیوند داده شود و باید بجای تمرکز بر ساختار کالبدی شهری (فضای شهری) بر روی روابط اجتماعی شهری (اجتماعات محلی) متمرکز شود. در این چارچوب، ابتکارات اجتماع‌های محلی با الهام از یک رویکرد نوآورانه اجتماعی می‌توانند نقش مهمی در بازآفرینی شهری ایفا کنند؛ آنها را می‌توان فعال کننده و همچنین پیونددهنده در نظر گرفت و بدین معنی نوآوری اجتماعی نیرو محرکه‌ای پیشرو در دستیابی به

بازآفرینی شهری پایدار خواهد بود (Morgado, 2021). نوآوری اجتماعی به عنوان یک موضوع بسیار زمینه‌ای در نظر گرفته می‌شود که نیاز به تحلیل عمیق در محیط‌های نهادی و فضایی خاص دارد. این رویکرد به مانند یک «جعبه ابزار» دستی نیست که راه‌حل‌های ساده و سریعی برای مشکلات فوری ارائه کند، بلکه نوعی پتانسیل است که از قبل در یک جامعه وجود دارد، دقیقاً زمانی که آن را به عنوان یک پتانسیل محلی برای تغییر در نظر بگیریم (ostanel, 2017). دوس سانتوس فیگوایردو و همکارانش (۲۰۲۲)، یک مدل مفهومی از بازآفرینی شهری را در پرتو ویژگی‌های نوآوری اجتماعی ارائه می‌کنند که امکان اجرای نوآوری اجتماعی در پروژه‌های بازآفرینی شهری را تبیین می‌کند. بر اساس تجزیه و تحلیل منابع منتخب، ویژگی‌های نوآوری اجتماعی در مطالعات بازآفرینی شهری شناسایی و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و با بهره‌گیری از ویژگی‌های نوآوری اجتماعی (شبکه‌ها، روابط اجتماعی، همکاری، تأمین نیازهای انسانی، توانمندسازی، مدیریت، کیفیت‌زندگی، انسجام اجتماعی، پایداری و مقیاس‌پذیری) بازآفرینی شهری امکان‌پذیرتر می‌شود. کاراکترهای مورد نظر در جدول زیر نمایش داده شده‌اند. ستون اول جدول به ویژگی‌های نوآوری اجتماعی در منابع منتخب اشاره دارد (ویژگی‌هایی که به نقش نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری پایدار مرتبطند). ستون دوم مفاهیم اتخاذ شده برای شناسایی این ویژگی‌ها را ارائه داده است و ستون سوم نشان می‌دهد که کدام پژوهش‌ها دارای این ویژگی‌ها در مطالعات خود بوده‌اند.

جدول ۳- ویژگی‌های نوآوری اجتماعی در بازآفرینی شهری

ویژگی‌های نوآوری اجتماعی	مفاهیم	نویسندگان
شبکه‌ها	روابط موسسات دولتی و خصوصی با ذی‌نفعان بازآفرینی شهری	Mahmoud and Bevilacqua (2018); Ostanel (2017); Pultrone (2017); Nemoto and Biazoti (2017); Dapr`a and Fabi (2017); Saporito (2017); Bagaini et al. (2017); Di Prete and Mazzarello (2017);
شبکه‌ها	بررسی روابط بین بازیگران با ذی‌نفعان بازآفرینی شهری و همه کسانی که به نوعی با پروژه‌ها ارتباط دارند.	Mahmoud and Bevilacqua (2018); Ostanel (2017); Pultrone (2017); Nemoto and Biazoti (2017); Saporito (2017); Di Prete and Mazzarello (2017); García et al. (2015); Radywyl and Biggs (2013).
همکاری	فرآیندی که در آن طرفین با دیدگاه‌های مختلف با یکدیگر همکاری می‌کنند، تفاوت‌های خود را به روشی سازنده بررسی می‌کنند و به دنبال راه‌حل‌هایی هستند که فراتر از دید فردی و محدود خود از آنچه ممکن است، به یک راه‌حل یکپارچه و جمعی برسند.	Ostanel (2017); Khan et al. (2017); Nemoto and Biazoti (2017); Bagaini et al. (2017); Radywyl and Biggs (2013); Queir`os (2010).
تأمین نیازهای انسانی	هدف آن ایجاد ارزش برای کل جامعه و نه تنها برای شرکت‌های خصوصی است	Trillo (2019); Mahmoud and Bevilacqua (2018); Nemoto and Biazoti (2017); Bagaini et al. (2017); Andr`e and Rousselle (2010); Queiros (2010).
کیفیت زندگی	مربوط به امکانات بهتر و گزینه‌های مناسب‌تر برای فعالیت‌هایی است که رفاه را فراهم می‌کند	Mahmoud and Bevilacqua (2018); Nemoto and Biazoti (2017); Queiros ` (2010); Andr`e and Reis (2009)
توانمندسازی	به نظر می‌رسد که فرد را مستقل می‌کند و به قهرمان تاریخ خود تبدیل می‌شود.	Mahmoud and Bevilacqua (2018); Khan et al. (2017); Nemoto and Biazoti (2017); Saporito (2017); Bagaini et al. (2017);
پایداری	نشان‌دهنده جستجوی طرح‌های پیشنهادی برای جامعه با تمرکز بر سه رکن اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی.	Dapra` and Fabi (2017); Radywyl and Biggs (2013); Queiros ` (2010)
مقیاس-پذیری	این امکان را برای ابتکارات قابل انتقال یا تکرار در جوامع دیگر فراهم می‌کند.	Queiros ` (2010); Saporito (2017); Andr`e and Reis (2009).

Pultrone (2017); Saporito (2017); García et al. (2015); Radywyl and Biggs (2013)	این یک مفهوم جامعه شناختی است که به نوعی حالت مربوط می‌شود که به وسیله آن افراد در یک گروه اجتماعی ادغام شده یا به حالت گروه اجتماعی منسجم باقی می‌مانند.	انسجام اجتماعی
Queiros (2010); Radywyl and Biggs (2013)	فرآیندهای مشارکتی که برای توسعه نوآوری اجتماعی اساسی هستند.	مدیریت

Source: Figueiredo et al, 2022

همان گونه که در شکل (۳) قابل مشاهده است نظریه بازآفرینی شهری در پرتو نوآوری اجتماعی در سه سطح بررسی شده است. سطح اول شامل ابعاد بازآفرینی شهری (اقتصادی، اجتماعی، محیطی، کالبدی، حکومتی) می‌باشد. سطح دوم ویژگی‌های نوآوری اجتماعی (پایداری، همکاری، روابط اجتماعی، انسجام اجتماعی، مقیاس‌پذیری، شبکه‌ها، مدیریت) هستند که به عنوان یک قدرت انتقالی^۱ و کاتالیزور^۲ در بازآفرینی شهری عمل می‌کنند و باعث می‌شوند بازآفرینی شهری پایدار بصورت کامل تحقق پیدا کند. سطح سوم پیامدهای مثبتی هستند که در اثر فرآیند بازآفرینی شهری مبتنی بر نوآوری اجتماعی در محدوده‌های هدف ایجاد می‌شوند (افزایش کیفیت زندگی، تأمین نیازهای انسانی، توانمندسازی^۳). بازآفرینی شهری یک رویکرد جامع، یکپارچه و کل‌نگر است که سه هدف اقتصاد، برابری و محیط را با حفظ رقابت اقتصادی، کاهش نابرابری، حفاظت و نگهداری محیط‌زیست در بر می‌گیرد (Kalantari et al, 2016). بازآفرینی شهری تبدیل و دگرگونی یک مکان است که نشانه‌های فقر و کاهش کیفیت زندگی در ابعاد زیست‌محیطی، فیزیکی، اجتماعی و یا اقتصادی در آن دیده می‌شود. بازآفرینی شهری به عنوان تنفس زندگی جدید در یک جامعه بیمار است که بهبود طولانی مدت کیفیت زندگی در محله را با تأمین نیازهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی به صورت پایدار به ارمغان می‌آورد. در این راستا باید به قدرت نوآوری اجتماعی جهت دستیابی به بازآفرینی شهری پایدار توجه بیشتری شود تا بتوان درصد تحقق‌پذیری اهداف بازآفرینی شهری را در محله‌های ناکارآمد شهری را بالا برد.

شکل ۳- مدل مفهومی بازآفرینی شهری در پرتو نوآوری اجتماعی

Source: Figueiredo et al, 2022

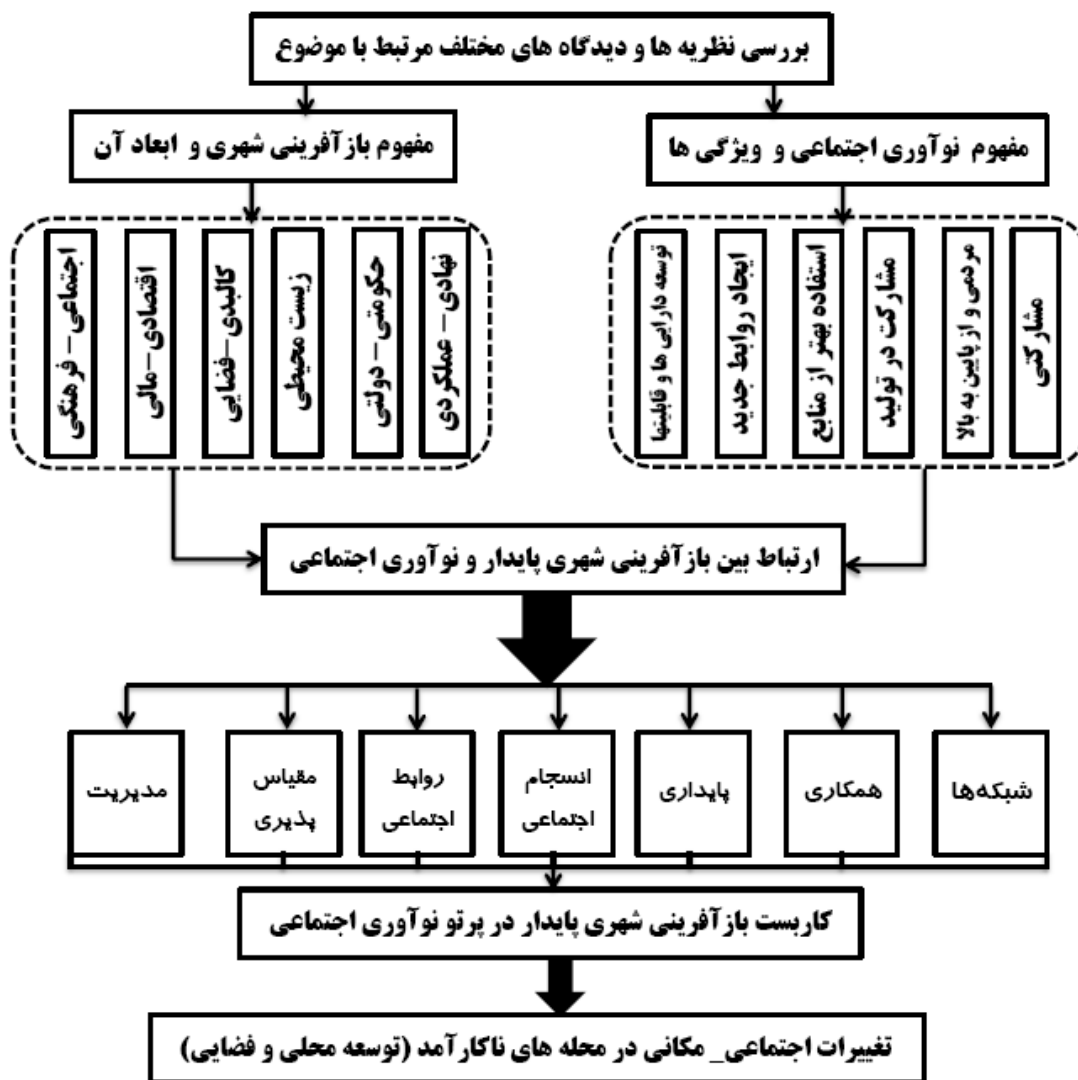
نتیجه‌گیری

1 Transformative Power
2 Catalyseur

۳ توانمندسازی هم به عنوان یک ویژگی نوآوری اجتماعی و هم به عنوان نتیجه فرآیند بازآفرینی شهری در مدل تأثیرگذار است.

پژوهش‌های انجام شده در زمینه بازآفرینی شهری نشان می‌دهند که عملکرد عناصر برنامه‌ریزی شهری، نقش ذینفعان مختلف و روابط بین آنها موضوعات مهمی هستند که در ایجاد سازوکاری روشن برای دستیابی به بازآفرینی شهری، نقش بسزایی دارد (Mirgholami & Ghaffari, 2023). تحقق بازآفرینی شهری پایدار و فرآیند اجرای آن تا حد زیادی از رابطه بین ذینفعان مختلف، ویژگی‌ها و حالت‌های مختلف مشارکت، همچنین قدرت، ساز و کار و عملکرد عوامل مختلف تحت تأثیر قرار می‌گیرد؛ بر این مبنا ذینفعان بازآفرینی شهری عبارتند از افراد، گروه‌ها یا سازمان‌هایی که هر گونه منفعتی در بازآفرینی دارند و نیز کسانی که می‌توانند روی برنامه‌ریزی، طراحی، اجرا و استفاده در آینده برنامه‌های بازآفرینی تأثیر بگذارند (Zheng et al, 2014). بر همین اساس باید به رویکرد مشارکتی و دخیل کردن تمامی ذینفعان بازآفرینی محله‌های ناکارآمد شهری توجه ویژه‌ای شود. واضح است که چگونه این رویکرد اساساً بازآفرینی شهری را به عنوان یک فرآیند افزایشی و از پایین به بالا در نظر می‌گیرد که در آن سازمان‌های مبتنی بر جامعه می‌توانند نقش منسجمی را برای فراتر رفتن از برخی نقاط ضعف پروژه‌های بازآفرینی از بالا به پایین ایفا کنند. در این چارچوب، سهم بیشتری از سرمایه‌گذاری‌های احیا و فعالیت‌های احیا باید از درون، از طریق فعال‌سازی پتانسیل نهفته دارایی‌های موجود جامعه، حاصل شود (less, 2014). نقطه‌ای که جامعه و نوآوری با یکدیگر تلاقی می‌یابند، مفهوم «نوآوری اجتماعی» نقش‌آفرین می‌شود و پا به میدان می‌گذارد و هدف آن رساندن یک جامعه به پیشرفت در همه عرصه‌ها و در نهایت توسعه مدنی است. نوآوری اجتماعی واکنشی به طرد اجتماعی است. نوآوری اجتماعی نیازهای انسانی را برآورده می‌کند که توسط دستگاه‌های دولتی نادیده گرفته شده است و به طور جمعی به حاشیه‌نشینیان قدرت می‌بخشد و به دگرگونی در روابط اجتماعی می‌انجامد. این یک پدیده قلمرویی است که در بافت‌ها و جوامع خاصی رخ می‌دهد که توسط انجمن‌های اجتماعی (نهادی، سیاسی، فرهنگی، تاریخی) تعریف شده است (Van den Broeck et al, 2019). نوآوری اجتماعی باعث ارتقاء می‌شود. ادغام برخی از این ویژگی‌های نوآوری اجتماعی در روش‌های بازآفرینی شهری یک رویکرد متمایز را به منظور دستیابی به تغییر فضایی-اجتماعی جهت تحقق توسعه پایدار سرزمینی توسعه فراگیر امکان پذیر می‌کند، زیرا به دلیل ویژگی‌های خاص آن، به جای خود پیشرفت، بر پیشرفت اجتماعی تمرکز می‌کند. به ابزاری مناسب برای تغییر از تفکر فردگرایانه به تفکر مشارکتی تر و جمعی تبدیل می‌شود. استفاده از آن برای پاسخگویی به دگرگونی‌های شهری توصیه می‌شود، زیرا هدف آن رشد فراگیر است. این نوع رشد همچنین کانون مطالعات نوآوری اجتماعی است، زیرا می‌توان آن را متحدی برای توسعه فضاهای عمومی با قوی در نظر گرفت. اهمیت اجتماعی، دقیقاً به این دلیل که راهکارهای جدیدی برای تفکر، پیوند و سازماندهی جامعه را پیشنهاد می‌کند. نوآوری اجتماعی توسعه فراگیر را ترویج می‌کند، زیرا به دلیل ویژگی‌های خاص خود، به جای خود پیشرفت، بر پیشرفت اجتماعی تمرکز می‌کند و به ابزاری مناسب برای تغییر از تفکر فردگرایانه به تفکر مشارکتی تر و جمعی تبدیل می‌شود. توسعه محله‌ای نتیجه روش‌های بازآفرینی شهری است که به‌عنوان فرآیندی پایه‌ای در جوامع «فضایی‌شده» در نظر گرفته می‌شود و می‌تواند نابرابری در توزیع فضایی و اجتماعی آسیب‌ها و مشکلات را حل کند. مشارکت شهروندی و فعال‌سازی منابع محلی از اجزای اساسی عمل بازآفرینی شهری است. بر این اساس، بازآفرینی شهری را باید به‌عنوان برنامه‌ریزی‌هایی در نظر گرفت که تغییرات اجتماعی-فضایی را در بافت موجود و زنده محله تسهیل می‌کند، که هدف آن اصلاح روابط اجتماعی بین افراد و گروه‌ها و همچنین اصلاح روابط قدرت در فرآیند برنامه‌ریزی است (ostanel, 2017). مهم‌ترین برآمد مورد انتظار از بازآفرینی، توسعه و کاربرد راهکارهایی برای گشودن مشکلات شهری است که از پایداری برخوردار باشند. رویکرد نوآوری اجتماعی بر کیفیت روابط اجتماعی بین افراد و گروه‌ها متمرکز است و به ویژه بر ایجاد روابط اجتماعی متمرکز است که به گروه‌های اجتماعی-اقتصادی محروم اجازه می‌دهد در فرآیندهای تولیدی که نیازهای اساسی آنها را برآورده می‌کنند، مشارکت کنند (Moulaert, 2013). می‌توان قدرت دگرگون‌کننده نوآوری اجتماعی را به‌عنوان مکانیزم مشارکتی برای بازآفرینی شهری برجسته کرد و از پتانسیل آن برای تغییر در زمینه‌های نهادی، سیاسی، اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی خاص در محلات شهری بهره برد. نوآوری اجتماعی می‌تواند پنجره‌هایی را برای گفت‌وگوهای دموکراتیک، دانش‌افزایی و دیدگاه‌های مشترک با شهروندان و انجمن‌های مدنی باز کند تا راه‌حل‌های نوآورانه ایجاد کند که نیازهای مردم محله را برآورده کند (nyseth & hamdouch, 2019). از منظر نوآوری اجتماعی، بسیار مهم است که جامعه‌سازی به‌عنوان وسیله‌ای برای کنترل اجتماعی محله‌های محروم مملو از تنش‌های سیاسی تحمیل نشود، بلکه روابط اجتماعی محلی را به گونه‌ای تغییر دهد که مردم محلی این اختیار را دارند که بر اساس نیازهای خود سازماندهی شوند. در نتیجه تحقق کامل در بازآفرینی شهری پایدار در گرو به‌کارگیری نوآوری اجتماعی و ارتقاء این خصیصه در بطن محلات ناکارآمد شهری است. نوآوری اجتماعی یک تلاش جمعی است که شامل مشارکت بازیگران جامعه مدنی، سهامداران بخش دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی برای رسیدگی به چالش‌های اجتماعی از طریق مکانیسم تغییر است که موجب تحولات در سطوح خرد، میانی و کلان هر ساختار اجتماعی می‌شود. بنابراین، نوآوری اجتماعی به عنوان یک هدف مناسب برای محله‌های مسئله‌دار، متنوع و فراگیر ظاهر می‌شود، اقتصاد را تقویت می‌کند و با تنوع‌بخشی به اکوسیستم فعالیت‌ها، محلات ناکارآمد شهری را به زندگی باز می‌گرداند (Weerakoon & McMurray, 2021).

شکل ۴. چارچوب مفهومی الگوی بازآفرینی شهری پایدار با رویکرد نوآوری اجتماعی

Source: Research findings, 2024

References

1. Abastante, F., Bottero, M., Chiara, D., Ingaramo, L., Oppio, A., Rosato, P (2022). Editors Urban Regeneration Through Valuation Systems for Innovation .Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-12814-1>
2. Abbasi, Q., Mousavi, S., Ghasemi, A., Ahdanjad, M. (2019). Analysis of the sustainability of regeneration of the central fabric of Zanjan city. Stable city. <https://doi.org/10.22034/JSC.2020.212770.1173> [In Persian].
3. Akbari, P; Habibi, K; Ahmadi, M (2023): Evaluation and analysis of urban investment models and indicators with an emphasis on regeneration on economy- led approach, Journal of Urban Environmental Planning and Development, Vol 3, No 9, Shiraz, PP 101-118. DOI: 10.30495/JUEPD.2023.1980582.1149. [In Persian].
4. Akhundi, A. (2017). Urban regeneration from the path of regeneration of urban neighborhoods. Haft Shahr Urban Development and Architecture Journal (Urban Regeneration Policy Special Issue). magiran.com/p1899229. [In Persian].
5. Amanzadegan, E., Tabibian, M. (2021). Application of FMEA technique and Fuzzy TOPSIS in ranking the localities of Shiraz's historical context with the aim of measuring the feasibility of urban regeneration policies. Knowledge of urban planning. <https://doi.org/10.22124/UPK.2020.15612.1392> [In Persian].

6. Angelidou, M & .psaltoglou, A.(2017) .An empirical investigation of social innovation initiatives for sustainable urban development .sustainable cities and society. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2017.05.016>
7. Bahraini, S., Yazidi, M., Mofidi, M. (2014). Urban renewal approaches and policies (from reconstruction to sustainable urban regeneration). Urban Studies Quarterly. https://urbstudies.uok.ac.ir/article_7883.html?lang=en. [In Persian].
8. Bock, B .(2016) .Rural marginalisation and the role of social innovation: a turn towards nexogenous development and rural reconnection .Sociologia Ruralis Volume56, Issue4. <https://doi.org/10.1111/soru.12119>
9. Bosworth, G., Rizzo, F., Marquardt, D., Strijker, D., Haartsen, T & .Aagaard Thuesen, A . (2016).Identifying social innovations in European local rural development initiatives . Innovation: The European Journal of Social Science Research Volume 29, 2016 - Issue 4<https://doi.org/10.1080/13511610.2016.1176555>.
10. Carracedo, O & .Villalba, G.(2021) .Resilient Urban Regeneration in Informal Settlements in the Tropics Upgrading Strategies in Asia and Latin America .Springer. DOI: 10.1007/978-981-13-7307-7
11. Contreras, N., Barrachina, V .,Vives, A., Müller, P & .Gotsens, M..(2021) .Effects of an urban regeneration program on related social determinants of health in Chile: A pre-post intervention study .Health & Place. DOI: 10.1016/j.healthplace.2021.102511
12. Copus, A., Perjo, L., Berlina, A., Jungsberg, L., Randall, L & .Sigurjónsdóttir, H.(2017) . Social innovation in local development: Lessons from the Nordic countries and Scotland . Nordregio Working Paper 2017. <https://nordregio.org>.
13. Dasgupta, S., Kanti Bandyopadhyay, K., Dwivedi, A, Bharti, S .(2023) .Social Innovations in Urban Sanitation in India .Routledge. DOI: 10.4324/9781003197102
14. Dean, K & .Trillo, C. (2019) .Assessing sustainability in housing led urban regeneration Insights from a housing association in Northern England .Architecture_MPS. DOI: 10.14324/111.444.amps.2019v15i2.001
15. Erfanian, M. (2018). A review of the current status of the concept of urban regeneration: from content to practice. Haft Shahr Urban Development and Architecture Journal (special issue of city regeneration policy). magiran.com/p1897229. [In Persian].
16. Figueiredo, Y., Prima, M & .Dandolinia, G .(2022). Urban regeneration in the light of social innovation: A systematic integrative literature review .land use policy. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2021.105873>.
17. Fregolent, L & .Nel, O.(2021) .Social Movements and Public Policies in Southern European Cities .Springer Nature Switzerland AG 2021. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-52754-9>
18. Ghaderi, S., Fazeli, M., Pak Sarasht, S. (2016). Neighborhood-oriented strategies and neighborhood development: a comparison of the neighborhood management model and its performance in Iran and England. Local development (rural and urban). DOI: 10.22059/JRD.2016.61180 [In Persian].
19. Haji Ali Akbari, K, Shafiei, A, Fatemi, M. (2017). Neighborhood Development: A Framework for Inefficient Neighborhoods in Tehran, Tehran City Planning and Studies Center. <https://rpc.tehran.ir .ArticleId/20683/1399-1-5-2367> [In Persian].
20. Hemphill, I.(2004) .An indicator-based approach to measuring sustainable urban regeneration performance .Empirical evaluation and case study. DOI: 10.1080/0042098042000194098.
21. Hosseini, A., Sadat Kohki, F., Ahadi, Z. (2022). Explaining the importance of place quality in urban regeneration with a future research approach, District 10 of Tehran. Geographical researches of urban planning. 10.22059/JURBANGEO.2021.325724.1538 [In Persian].
22. Kalantari, H., Pourahmad, A., Mousavi, S., Shiripour, M. (2016). Institutional challenges in sustainable urban regeneration. Haft Shahr Quarterly. magiran.com/p1556742. [In Persian].
23. Kotze, N & .de Vries, L.(2019) .Resuscitating the African Giant: Urban Regeneration and Inner-City Redevelopment Initiatives along the‘ Corridors of Freedom‘ in Downtown Johannesburg .Geographia Polonica. DOI: 10.7163/GPol.0136
24. Lees, L.(2014) .Gentrification and social mixing: towards an inclusive urban renaissance ? urban studies. DOI: 10.1177/0042098008097099.

25. Lehmann, S .(2019) .Urban Regeneration A Manifesto for transforming UK Cities in the Age of Climate Change .registered company springer nature switzerland AG. DOI: 10.1080/17535069.2019.1639380.
26. Lotfi, Sahand (2011). Urban re-creation of culture-based: a reflection on cultural principles and action. Journal of fine arts, architecture and urban planning. 20.1001.1.22286020.1390.3.45.5.7 [In Persian].
27. MacCallum, D & .Moulaert, F .(2019) .Advanced Introduction to Social Innovation .Elgar Advanced Introductions Cheltenham,UK, MA, USA. DOI: 10.1080/00343404.2020.1795380
28. Mamford, L. (1938). the culture of cities. harcourt. <https://www.amazon.com>.
29. Mangi, E, Chen, W , Heath, T , Cheshmehzangi, A. (2024). innovative public participation practices for sustainable urban regeneration, series of Urban Sustainability, Springer Singapore, <https://doi.org/10.1007/978-981-99-9595-0>.
30. Manzini, E. (2014). Making Things Happen: Social Innovation And Design. design issues. DOI: 10.1162/DESI_a_00248.
31. Mirgholami, M; Ghaffari, H (2023): Development of a model for the regeneration of urban neighborhoods based on lessons learned from large-scale interventions (case example: Chokhorlar neighborhood of Tabriz city), Journal of Urban Environmental Planning and Development, Vol 3, No 9, Shiraz, PP 1-20., DOI: 10.30495/JUEPD.2023.1978916.1139. [In Persian].
32. Mobini, A., Kshetahranki, M. (2015). Social innovation concepts, definitions of models. University of Tehran. <https://www.gisoom.com/book/11503547>. [In Persian].
33. Morgado, S.(2021) .Urban Rehabilitation, Social Innovation, and NewWorking Spaces in Lisbon .Sustainability. <https://doi.org/10.3390/su132111925>
34. Moulaert, f., MacCallum, d., mehmood, a & .,hamdouch, a .(2013) .The international handbook on social innovation, Collective Action, Social Learning and Transdisciplinary Research .UK: Edward Elgar. DOI: 10.3935/rsp.v21i3.1225
35. Moulaert, F., Martinelli, F., Swyngedouw, E & .González, S .(2010) .Can Neighbourhoods Save the City? Community development and social innovation .Simultaneously published in the USA and Canada. <https://www.amazon.com/>
36. Nejadaghi, N., Nejadabrahimi, A. (2017). Community-oriented urban regeneration through education based on the philosophy of Islamic realism in the historical context. Quarterly journal of research and urban planning. magiran.com/p1938954. [In Persian].
37. Nyseth, t & .,hamdouch, a .(2019) .The Transformative Power of Social Innovation in Urban Planning and Local Development. DOI: 10.17645/up.v4i1.1950
38. Ostanel, E .(2014) .Traces of cultural regeneration in hyperdiverse neighbourhood: place and planning in mechanisms of social innovation in Planum. <https://www.academia.edu/16354729>
39. Ostanel, e .(2017) .Urban regeneration and social innovation: The role of community_based organisations in the railway station area in Padua, Italy .Journal of regeneration and renewal. DOI: 10.69554/AHNC8218.
40. Pares, M., Bonet, J & .,Marti, m .(2012) .Does participation really matter in urban regeneration policies? Exploring governance networks in Catalonia .Urban affairs review. DOI: 10.1177/1078087411423352.
41. Piselli, C., Altan, H., Balaban, O & .,Kremer, P .(2022) .Innovating Strategies and Solutions for Urban Performance and Regeneration .Springer. DOI: 10.1007/978-3-030-98187-7
42. Pourahmad, A., Hamidi, A., Hataminejad, H., Zanganeh Shahraki, S. (2023). Reviewing and analyzing the qualitative content of the theoretical foundations of urban regeneration. Iranian Islamic City Studies Quarterly. 20.1001.1.2228639.1401.12.47.6.8 [In Persian].
43. Robets, p & .,sykes, s .(2000) .Urban regeneration: A handbook .SAGE publications Ltd <https://www.amazon.com/>.
44. Ruijsbroek, A., Wong, A & .,van den Brink, C .(2019) .Does selective migration bias the health impact assessment of urban regeneration programmes in cross-sectional studies? Findings from a Dutch case study .Health & place. doi.org/10.1016/j.healthplace.2018.11.007

45. Sarafi, M. (2017). A radical urban regeneration approach to overcome the instability of Iran's development. Haft Shahr Urban Development and Architecture Journal (Urban Regeneration Policy Special Issue). magiran.com/p1899234. [In Persian].
46. Sepe, M. (2023). Designing Healthy and Liveable Cities Creating Sustainable Urban Regeneration. Routledge. DOI: 10.1080/17549175.2023.2260359
47. Simon, N. (2014). Social Innovation for Public Service Excellence. UNDP Global Centre for Public Service. <https://www.undp.org/>
48. Spengler, A. (1933). The years of decision or the socio-political situation of the world in the last 2 centuries, translated by Mohammad Bagher Hoshidar. Ministry of Culture and Guidance.
49. The Young Foundation. (2012). (Social Innovation Overview: A deliverable of the project : "The theoretical, empirical and policy foundations for building social innovation in Europe ")TEPSIE. (Brussels: European Commission: European Commission – th Framework Programme. <https://cordis.europa.eu/project/id/290771/>.
50. Tommarchi, E. (2023). European Port Cities and Urban Regeneration <https://www.routledge.com/>
51. Trillo, C. (2019). The rise of the co-creative class: sustainable innovation-led urban regeneration. In: Proceedings of the International Symposium on New Metropolitan Perspectives Springer, DOI: 10.1007/978-3-319-92099-3_47
52. United Nation. (2020). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development Seventieth United Nations General Assembly <https://sustainabledevelopment.un.org/>
53. Urban Regeneration Company, A. (2018). Sustainable urban regeneration in ineffective urban areas and neighborhoods. Iran Development Publishing. <https://www.gisoom.com/book/11502547>. [In Persian].
54. Van den Broeck, P., Mehmood, A., Paidakaki, A & ,Parra, C. (2019). Social Innovation as Political Transformation Thoughts for a Better World. Published by Edward Elgar Publishing Limited. <https://www.amazon.com/>
55. Weerakoon, C & ,McMurray, A. (2021). Theoretical and Practical Approaches to Social Innovation. Published in the United States of America by IGI Global. DOI: 10.4018/978-1-7998-4588-1
56. Zheng, H., Shen, W & ,Wang, H. (2014). A review of recent studies on sustainable urban renewal. Hong Kong: Habitat International. DOI: 10.1016/j.habitatint.2013.08.006
57. Ziari, K., Joyzadeh, S., Amini, A., Kaviani, S. (2018). Social innovation in urban management. Tehran University Publications. <https://www.gisoom.com/book/11566547>. [In Persian].